

سنجش و ارزیابی رابطه بین ویژگی های حسابرسی داخلی و اثربخشی کنترل داخلی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

معصومه نوروزی^۲

میثم بابائی^۳

مرتضی یاراحمدی^۴

علی علیخانی^۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۹/۰۱ تاریخ چاپ: ۱۴۰۴/۱۲/۲۸

چکیده

عملکرد موثر حسابرسی داخلی می تواند با کمک به مدیریت در راستای بهبود کنترل های داخلی، نظارت کیفی شرکت را تضمین کند. مسئولیت های اصلی حسابرسان داخلی، بررسی، ارزیابی و نظارت بر کفایت و اثربخشی اهداف کنترل داخلی نسبت به فرآیندها، گزارشات و تطبیق هاست. تحقیق حاضر به سنجش و ارزیابی رابطه بین ویژگی های حسابرسی داخلی و اثربخشی کنترل داخلی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می پردازد. این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ ماهیت، یک پژوهش توصیفی با تاکید بر روابط همبستگی است. جامعه آماری شامل تمامی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی سال ۱۳۹۸ تا پایان سال ۱۴۰۳ می باشد داده های تحقیق با استفاده از نرم افزار Eviews10 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج بدست آمده حاکی از آن است که بین ویژگی های حسابرسی داخلی و اثربخشی کنترل داخلی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معناداری وجود دارد.

واژگان کلیدی

حسابرسی داخلی، کنترل داخلی، حسابداری، تصمیم گیری، بورس اوراق بهادار تهران

۱. کارشناسی حسابداری. (Email: nmswmh84@gmail.com)

۲. کارشناس ارشد حسابرسی. (Email: meysambabaei93@gmail.com)

۳. کارشناس ارشد حسابداری. (Email: Yarahmadimo@yahoo.com)

۴. کارشناسی حسابداری. (Email: Ali.Alikhani77@yahoo.com)

مقدمه

حسابرسی داخلی به دلیل موج اخیر فروپاشی شرکت‌ها و رسوایی‌های مالی، به یک عملکرد حیاتی در سازمان‌ها تبدیل شده است. این رویدادها، حسابرسی داخلی را به یکی از عوامل مؤثر در حاکمیت شرکتی خوب تبدیل کرده و تأثیر زیادی بر پذیرش و اجرای حسابرسی داخلی داشته است (Ritonga, 2024). اثربخشی، مسئله‌ای کلیدی برای علاقه‌مندان به حسابرسی داخلی مانند خود حساب‌برسان داخلی یا مشتریان اصلی آن، یعنی: هیئت مدیره و کمیته حسابرسی، که حسابرسی داخلی به آنها گزارش می‌دهد؛ مدیریت ارشد، که باید مطمئن شود فعالیت‌های حسابرسی داخلی، ریسک‌های اصلی کسب‌وکار را پوشش می‌دهد؛ و حساب‌برسان خارجی، که علاقه مستقیمی به کار حسابرسی داخلی دارند، است (Chimwanja, Shumba, 2024). با این حال، بین گروه‌های ذینفع تفاوت دیدگاه وجود دارد، به عنوان مثال، حساب‌برسان خارجی و کمیته حسابرسی بیشتر به تضمین در مورد کنترل‌ها علاقه‌مند هستند (Husain et al, 2025)، در حالی که مدیریت ارشد می‌خواهد حساب‌برسان داخلی هم تضمین و هم مشاوره ارائه دهد (Lubis et al, 2024). این تفاوت تا حدودی به ناسازگاری بین محققان در مورد عوامل مؤثر بر حسابرسی داخلی منجر شده است. هیچ اجماعی بین محققان در مورد عوامل مؤثر یا بهترین چارچوب برای اثربخشی حسابرسی داخلی وجود ندارد (Nopriyanto, 2025).

یک واحد حسابرسی داخلی (IAF) مؤثر می‌تواند با کمک به مدیریت در بهبود کنترل‌های داخلی، کیفیت حاکمیت شرکتی را تضمین کند (موسسه حساب‌برسان داخلی خبره، ۲۰۱۵). مسئولیت‌های کلیدی حساب‌برسان داخلی بررسی، ارزیابی و نظارت بر کفایت و اثربخشی اهداف کنترل داخلی بر عملیات، گزارشگری و انطباق است (Calen et al, 2024). در حالی که بسیاری از مطالعات، کنترل داخلی بر گزارشگری مالی (ICFR) را بررسی می‌کنند. کنترل داخلی فرآیندی است که برای کمک به مدیریت در دستیابی به سه هدف سازمانی طراحی شده است: اثربخشی و کارایی عملیات، قابلیت اطمینان گزارشگری و انطباق با قوانین و مقررات مربوطه (Ritonga, 2024). مروری بر ادبیات مربوط به عملکرد حسابرسی داخلی و اثربخشی کنترل داخلی نشان می‌دهد که اکثر مطالعات، عوامل تعیین‌کننده و/یا پیامدهای اقتصادی اثربخشی ICFR را بررسی می‌کنند (AZEGAGH, ZYANI, 2024).

تمرکز بر هدف گزارشگری منجر به درک ناقصی از IAF و اثربخشی کنترل داخلی می‌شود، زیرا فعالیت‌های کنترلی مربوط به این سه هدف باید از یکدیگر پشتیبانی کنند یا همپوشانی داشته باشند (Chimwanja, Shumba, 2024). عملکرد مؤثر حسابرسی داخلی، با کمک به مدیریت و اعضای هیئت مدیره برای ارزیابی و بهبود کارایی مدیریت ریسک، کنترل داخلی و فرایندهای حاکمیت شرکتی، ارزش افزوده‌ای را برای یک سازمان ایجاد می‌کند. مطالعات متعدد، با استفاده از جانشین‌های مختلف، به بررسی چگونگی تأثیرگذاری ویژگی‌های کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی بر گزارش مالی یا عملکرد حسابرسی داخلی می‌پردازند. یک شاخص جامع سال شرکت برای اندازه‌گیری کیفیت حسابرسی داخلی ایجاد کردند، و دریافتند که شاخص کیفیت به صورت منفی با مدیریت درآمد ارتباط دارد. یک

شاخص جامع سال شرکت برای اندازه گیری کیفیت حسابرسی داخلی ایجاد کردند، و دریافتند که شاخص کیفیت به صورت منفی با مدیریت درآمد ارتباط دارد. در این تحقیق به دنبال پاسخگویی به سوال اصلی تحقیق هستیم که سنجش و ارزیابی رابطه بین ویژگی های حسابرسی داخلی و اثربخشی کنترل داخلی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران چگونه است؟

روش تحقیق

این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ ماهیت، یک پژوهش توصیفی با تاکید بر روابط همبستگی است، زیرا از یک طرف وضع موجود را بررسی می کند و از طرف دیگر، رابطه بین متغیرهای مختلف را با استفاده از تحلیل رگرسیون، تعیین می نماید علاوه بر این، در حوزه مطالعات پس رویدادی (استفاده از اطلاعات گذشته) قرار می گیرد و مبتنی بر اطلاعات واقعی صورت های مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و سایر اطلاعات واقعی است. که با روش استقرایی به کل جامعه آماری قابل تعمیم خواهد بود. در این پژوهش، تمامی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی سال ۱۳۹۸ تا پایان سال ۱۴۰۳ به عنوان جامعه آماری در نظر گرفته شده است. جامعه آماری پژوهش را شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تشکیل می دهد با توجه به اینکه هدف این تحقیق بررسی میزان تاثیر گذاری حسابداری مالی در فرآیندهای تصمیم گیری شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار می باشد. به منظور انتخاب شرکت ها جهت استفاده از داده های آن ها برای آزمون فرضیه های پژوهش از روش حذف سیستماتیک استفاده گردید. برای تجزیه و تحلیل داده ها در تحقیق حاضر از نرم افزار Eviews10 استفاده می شود.

فرضیه های مورد بررسی در تحقیق حاضر به همراه مدل مورد بررسی تحقیق به شرح زیر می باشد:

کنترل داخلی مربوط به عملیات بر مهارت عملکرد حسابرسی تاثیر معناداری دارد.

کنترل داخلی مربوط به انطباق پذیری بر مهارت عملکرد حسابرسی تاثیر معناداری دارد.

$$\text{Pr} (\text{ICD} | x) = \phi (a_0 + a_1 \text{LnIASIZE} + a_2 \text{CERTIFICATIONS} + a_3 \text{EXPERIENCE} + a_4 \text{EDUCATION} + a_5 \text{BOARDSIZE} + a_6 \text{DUAL} + a_7 \text{BIGN} + a_8 \text{AGE} + a_9 \text{SIZE} + a_{10} \text{ARINVENTORY} + a_{11} \text{LEV} + a_{12} \text{ROA} + a_{13} \text{LOSS} + a_{14} \text{CFO} + a_{15} \text{SALESGROWTH} + \text{Year Effect} + \text{Industry Effect})$$

ICD = یک متغیر ساختگی بر وجود یا عدم وجود ضعف در کنترل داخلی (انطباق و عملیات)

ICD_LAW = یک متغیر ساختگی بر وجود یا عدم وجود ضعف کنترل داخلی در انطباق

ICD_OP = یک متغیر ساختگی بر وجود یا عدم وجود ضعف کنترل داخلی در عملیات

IASIZE = تعداد حسابسان داخلی

LnIASIZE = لگاریتم طبیعی MANPOWER

CERTIFICATIONS = بخشی از حسابسان داخلی که گواهی CPA یا CIA دارند

EXPERIENCE= بخشی از حسابرسان داخلی که تجربه ی حداقل دو سال کار در شرکت حسابرسی دارند
 EDUCATION= نشان دهنده ی سطح متوسط تحصیلات حسابرسان داخلی که براساس مقادیر تعیین شده محاسبه می شود: صفر برای فارغ التحصیلان دبیرستان، دو برای فارغ التحصیلان کالج ها، چهار برای فارغ التحصیلان دانشگاه ها و شش برای کسانی که دارای مدرک کارشناسی ارشد هستند.

BOARDSIZE= تعداد اعضای هیئت مدیره

BIGN= متغیر ساختگی که مشخص میکند آیا شرکت یکی از ۴ شرکت بزرگ حسابرسی هست یا نه

AGE= تعداد سال هایی که شرکت عضو بورس شده است

SIZE= لگاریتم دارایی های کل شرکت

ARINVENTORY= نسبت حساب های دریافتی و موجودی به کل دارایی ها

DUAL: تعداد مدیر عاملان شرکت است.

Year Effect: متغیر ساختگی که به بررسی تاثیر سال های تاسیس شرکت ها می پردازد.

Industry Effect: متغیر ساختگی که به بررسی تاثیر صنعت ها می پردازد.

LE LEV= بدهی کل تقسیم بر دارایی کل

ROA= درآمد خالص تقسیم بر دارایی کل

LOSS= متغیر ساختگی که تعیین میکند شرکت متحمل زیان شده است یا نه

CFO= جریان نقدی عملیاتی تقسیم بر دارایی کل

SALESGROWTH= تغییر فروش تقسیم بر فروش سال گذشته

ARINVENTORY= نسبت حساب های دریافتی و موجودی به کل دارایی ها

ROA= درآمد خالص تقسیم بر دارایی کل

LOSS= متغیر ساختگی که تعیین می کند شرکت متحمل زیان شده است یا نه

CFO= جریان نقدی عملیاتی تقسیم بر دارایی کل

SALESGROWTH= تغییر فروش تقسیم بر فروش سال گذشته

یافته های تحقیق

آمار توصیفی شامل مجموعه روش هایی است که برای جمع آوری، خلاصه کردن، طبقه بندی و توصیف حقایق عددی به کار می رود. در واقع این آمار، داده ها و اطلاعات پژوهش را توصیف می کند و طرح یا الگوی کلی از داده ها برای استفاده سریع و بهتر از آنها به دست می دهد. در جدول بعد برخی از مفاهیم آمار توصیفی متغیرها، شامل میانگین، میانه، حداقل مشاهدات، حداکثر مشاهدات و انحراف معیار ارائه شده است.

جدول ۱- نتایج آمار توصیفی داده‌های کمی پژوهش

متغیرهای پژوهش	میانگین	میانه	بیشترین	کمترین	انحراف معیار
وجود ضعف در کنترل داخلی	۰/۲۵۱	۰/۲۹	۱	۰	۰/۲۳۹
وجود ضعف در انطباق	۰/۱۵۵	۰/۱۵۳	۱	۰	۰/۴۱۸
وجود ضعف در عملیات	۰/۱۵	۰/۱۶	۱	۰	۰/۵۶۹
حسابرسان داخلی	۷	۶	۹	۳	۰/۳۶۹
دوگانگی وظیفه مدیرعامل	۰/۱۲۴	۰/۱۲۳	۱	۰	۰/۳۱۸
شرکت بزرگ حسابرسی	۰/۱۵۱	۰/۱۴۸	۱	۰	۰/۶۵۲
عمر شرکت	۳/۶۲	۳/۶۳	۴/۲۱	۲/۲۳	۰/۴۲۹
اهرم مالی	۰/۶۵۰	۰/۶۵۸	۱/۵۶	۰/۱۴۷	۰/۴۱۷
بازده دارایی	۰/۵۱	۰/۴۸	۰/۶۷	۰/۱۰	۰/۲۴۹
زیان	۰/۳۷	۰/۳۶	۱	۰	۰/۳۱۵
جریان وجه نقد	۱۳/۶۲	۱۲/۵۰	۱۸/۳۷	۹/۶۱	۰/۸۱۴
اندازه شرکت	۵/۶۲	۵/۶۳	۸/۲۱	۴/۲۳	۰/۴۲۹

اصلی‌ترین شاخص مرکزی، میانگین است که نشان‌دهنده نقطه تعادل و مرکز ثقل توزیع است و شاخص مناسبی برای نشان دادن مرکزیت داده‌هاست و نشان می‌دهد بیشتر داده‌های مربوط به هر متغیر حول این نقطه تمرکز یافته‌اند. میانه یکی دیگر از شاخص‌های مرکزی است که وضعیت جامعه را نشان می‌دهد و مشخص می‌کند که نیمی از داده‌ها کمتر از این مقدار و نیمی دیگر بیشتر از این مقدار هستند. همچنین به طور کلی، پارامترهای پراکندگی، معیاری برای تعیین میزان پراکندگی از یکدیگر یا میزان پراکندگی آنها نسبت به میانگین است. از مهم‌ترین پارامترهای پراکندگی، انحراف معیار است.

جدول ۲- نتایج آزمون F لیمر مدل‌های پژوهش

شرح	Cross-section F		Cross-section Chi-square	
	آماره	احتمال	آماره	احتمال
مدل اصلی	۱۱/۸۹۰	۰/۰۰۰	۷۵۱/۷۹۱	۰/۰۰۰

با توجه به سطح معنی‌داری به دست آمده فرضیه اصلی، فرضیه صفر مبنی بر برابری عرض از مبداها پذیرفته نمی‌شود. بنابراین، در این مرحله مدل اثرات ثابت به عنوان مدل ارجح برای فرضیه‌های پژوهش انتخاب می‌گردد.

جدول ۳- نتایج آزمون هاسمن مدل‌های پژوهش

شرح	Cross-section random	
	آماره	احتمال
مدل اصلی	۳۱۳/۲۱۹	۰/۰۰۰

همان‌طور که ملاحظه می‌گردد، احتمال به دست آمده برای مدل‌های پژوهش کمتر از ۰/۰۵ است، در نتیجه فرضیه صفر مبنی بر عدم همبستگی بین اثرات فردی و متغیرهای توضیحی رد می‌شود، بنابراین برای برآورد مدل از روش اثرات ثابت استفاده می‌گردد.

جدول ۴- نتایج آزمون‌های همسانی واریانس

شرح	بارتلت		لون		براون- فورسیته	
	مقدار	احتمال	مقدار	احتمال	مقدار	احتمال
مدل اصلی	۴۳۷۱/۱۹۵	۰/۰۰۰	۴۴۳/۰۸۶	۰/۰۰۰	۴۳۱/۵۷۴	۰/۰۰۰

با توجه به این که مقدار احتمال معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ است، فرضیه صفر آزمون‌ها رد شده و در نتیجه همسانی واریانس برقرار نیست. لذا به جای استفاده از روش حداقل مربعات معمولی از روش حداقل مربعات تعمیم‌یافته استفاده می‌شود.

جدول ۵- نتایج حاصل از نرمال بودن جمله خطا

مدل	آماره جارک برا	احتمال	نتیجه
۱	۱۵,۶۵۸۶	۰,۰۰۰۱۱	نرمال نبودن جز خطا

یکی از فروض مهم راجع به جزء خطا (جمله باقی‌مانده) این است که توزیع جملات آن نرمال است. به منظور آزمون نرمال بودن جمله خطا از آماره آزمون جارک برا استفاده شده است. با توجه به نتایج به دست آمده، مقدار احتمال آماره آزمون جارک برا، در هر سه مدل پژوهش کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد. بنابراین در هر شش فرضیه تحقیق، فرضیه صفر (مبنی بر نرمال بودن جزء خطا) رد می‌شود. با توجه به آنکه آزمون به روش GLS (یا حداقل مربعات تعمیم یافته) است، از فرض نرمال بودن متغیر وابسته می‌توان صرف نظر نمود و با توجه به این مطالب می‌توان فرض نرمال بودن جزء خطا را نادیده گرفت.

جدول ۶- نتیجه آزمون مدل رگرسیونی فرضیه های پژوهش

متغیرها	ضریب	انحراف معیار	آماره t	معناداری
مقدار ثابت	۰/۱۴۶۳۴۳	۰/۰۵۰۵۹۸	۲/۸۹۲۲۴۱	۰/۰۰۴۲
وجود ضعف در کنترل داخلی	۰/۰۷۵۴۱۸	۰/۰۰۹۲۴۸	۸/۱۵۵۴۵۴	۰/۰۰۰۰
وجود ضعف در انطباق	-۰/۰۰۴۱۸	۰/۰۰۱۰۹۶	-۴/۴۳۶۶۴۱	۰/۰۰۰۰
وجود ضعف در عملیات	۰/۰۷۳۲۵۰	۰/۰۰۹۹۳۶	۷/۳۷۲۰۵۱	۰/۰۰۰۰
حسابرسان داخلی	۰/۳۹۹۲۱۴	۰/۰۲۲۷۴۷	۱۷/۵۶۳۳۴	۰/۰۰۰۰
دوگانگی وظیفه مدیرعامل	۰/۰۴۹۸۶۱	۰/۰۱۸۹۱۲	۲/۶۳۶۴۲۸	۰/۰۰۹۳
شرکت بزرگ حسابرسی	۰/۴۵۳۲۸۶	۰/۰۲۳۶۳۴	۱۹/۱۷۹۳۷	۰/۰۰۰۰
عمر شرکت	۰/۰۳۵۸۹۰	۰/۰۰۶۵۲۸	۵/۴۳۶۹۷۷	۰/۰۰۰۰
اهرم مالی	۰/۰۰۶۲۱۲	۰/۰۰۱۵۲۴	۲/۰۷۵۹۵۶	۰/۰۰۰۱
نسبت وجوه نقد	۰/۴۸۰۰۵	۰/۰۱۸۷۰۳	۲/۵۶۶۷۲۲	۰/۰۱۱۳
بازده دارایی	-۰/۴۴۶۲۴۹	۰/۰۲۳۳۳۹	-۹/۱۲۰۲۲	۰/۰۰۰۰
زیان	-۰/۰۳۵۹۱۸	۰/۰۰۴۸۳۶	۷/۴۲۶۹۸۶	۰/۰۰۰۰
جریان وجه نقد	۰/۰۰۰۴۶۲	۰/۰۰۰۱۱۵	۴/۰۱۶۰۷۷	۰/۰۰۰۱
رشد فروش	۰/۰۱۹۷۲۵	۰/۰۰۸۴۵۴	۲/۳۳۳۸۰۳	۰/۰۲۱۰
	۰/۶۶۱۷۵	ضریب تعیین تعدیل شده	۱۳۵/۹۱۹۱	آماره F
	۱/۷۹۵۸	آماره دوربین واتسون	۰/۰۰۰۰	احتمال آماره F

سطح معنی داری آماره F (۰/۰۰۰) کمتر از سطح خطای مورد پذیرش (۰/۰۵) بوده و این نشان می دهد که تمامی ضرایب رگرسیون به طور هم زمان صفر نیستند. بنابراین مدل برازش شده مناسب و معنی دار است. ضریب تعیین معیاری است که قوت رابطه میان متغیر مستقل و متغیر وابسته را تشریح می کند. مقدار این ضریب در واقع مشخص کننده آن است که چند درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیر مستقل توضیح داده می شود. در این مدل ضریب تعیین ۰/۶۶۱ است که نشان می دهد متغیرهای مستقل و کنترلی وارد شده در مدل ۶۶٪ از تغییرات متغیر وابسته را تبیین می کنند. برای آزمون همبسته بودن واریانس های بیان نشده در دوره های مختلف که یکی از فرضیه های تجزیه و تحلیل رگرسیون است و خودهمبستگی نامیده می شود، فرض استقلال خطاها از یکدیگر است. در صورتی که فرض استقلال خطاها رد شود و خطاها با یکدیگر همبستگی داشته باشند، امکان استفاده از رگرسیون وجود ندارد. به منظور بررسی استقلال خطاها از

آزمون دوربین - واتسون استفاده شده است. چنان که آماره دوربین - واتسون در بازه ۱/۵ تا ۲/۵ قرار گیرد، فرضیه صفر آزمون (عدم خودهمبستگی بین خطاها) پذیرفته می‌شود و در غیر این صورت فرضیه صفر رد می‌شود. نتیجه آزمون دوربین - واتسون (۱/۷۹) نشان‌دهنده پذیرش فرضیه صفر و عدم خودهمبستگی بین خطاها است. با توجه به پایین‌تر بودن احتمال آماره t متغیرهای وجود ضعف در کنترل داخلی و انطباق و عملیات از سطح خطای مورد پذیرش نتایج آزمون نشان می‌دهد، بین وجود ضعف در کنترل داخلی، و همچنین گزارش نقض کنترل داخلی در عملیات و انطباق رابطه معناداری وجود دارد. بنابراین فرضیه اصلی پژوهش در سطح اطمینان ۹۵٪ پذیرفته می‌شود. علامت آماره t متغیرهای وجود ضعیف در کنترل داخلی، عملیات و انطباق نیز به صورت منفی می‌باشد و این بدان معناست که وجود ضعف در کنترل داخلی / عملیات یا انطباق باعث کاهش مهارت و منابع IAF خواهد شد و بر این اساس فرضیه اول و دوم مورد تایید قرار گرفتند.

بحث و نتیجه گیری

کنترل داخلی مربوط به عملیات بر مهارت عملکرد حسابرسی تاثیر معناداری دارد.

ضریب تعیین معیاری است که قوت رابطه میان متغیر مستقل و متغیر وابسته را تشریح میکند. مقدار این ضریب در واقع مشخص‌کننده آن است که چند درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیر مستقل توضیح داده میشود. در این مدل ضریب تعیین ۰/۶۶۱ است که نشان می‌دهد متغیرهای مستقل و کنترلی وارد شده در مدل ۶۶٪ از تغییرات متغیر وابسته را تبیین می‌کنند. تحقیقات متعدد نشان می‌دهند که کیفیت کنترل داخلی با شایستگی حسابرسان داخلی ارتباط مستقیم دارد و عملکرد آن‌ها را در جنبه‌های عملیاتی و انطباقی بهبود می‌بخشد. برای مثال، مطالعاتی در ایران و تایوان تأیید کرده‌اند که وجود حسابرسی داخلی قوی، کنترل‌های داخلی را تقویت کرده و به نوبه خود بر کارایی حسابرسان اثرگذار است. کنترل داخلی قوی بر مهارت و عملکرد حسابرسی تأثیر مثبت و معناداری دارد، زیرا سیستم‌های کنترل مؤثر به حسابرسان کمک می‌کنند تا ریسک‌ها را بهتر شناسایی و ارزیابی کنند.

کنترل داخلی مربوط به انطباق پذیری بر مهارت عملکرد حسابرسی تاثیر معناداری دارد.

نتیجه آزمون دوربین - واتسون (۱/۷۹) نشان‌دهنده پذیرش فرضیه صفر و عدم خودهمبستگی بین خطاها است. با توجه به پایین‌تر بودن احتمال آماره t متغیرهای وجود ضعف در کنترل داخلی و انطباق و عملیات از سطح خطای مورد پذیرش نتایج آزمون نشان می‌دهد، بین وجود ضعف در کنترل داخلی، و همچنین گزارش نقض کنترل داخلی در عملیات و انطباق رابطه معناداری وجود دارد. در این راستا می‌توان بیان نمود که وجود ضعف در کنترل داخلی / عملیات یا انطباق پذیری باعث کاهش مهارت و منابع IAF خواهد شد و بر این اساس فرضیه دوم تحقیق تایید می‌شود. تحقیقات حسابداری نشان می‌دهد که کنترل‌های داخلی مرتبط با انطباق‌پذیری (مانند رعایت قوانین و مقررات) تأثیر معناداری بر مهارت و عملکرد حسابرسی داخلی دارد. ویژگی‌هایی مانند تجربه، تحصیلات حسابرسان و استقلال آن‌ها، نقاط ضعف

کنترل داخلی را کم می کنند و عملکرد حسابرسی را بهبود می بخشند. همچنین، سیستم های کنترل داخلی از طریق حسابرسی داخلی بر کیفیت گزارشگری مالی و انطباق تأثیر مثبت دارند.

منابع و مآخذ

- AZEGAGH, J. , ZYANI, M. (2024) «Accrual accounting and IPSAS implementation in developing countries: The Moroccan case», *Revue Française d'Economie et de Gestion* «Volume 5 : Numéro 9 » pp: 173-196.
- Calen, C., Theng, B., & Toni, N. (2024). The role of e-government, human resource competency and good corporate governance on the financial performance of the government companies. *International Journal of Data and Network Science*, 8(3), 1873-1882
- Chimwanja, Tavengwa, Shumba, Florance(2024). The Impact of Accrual Accounting on Public Sector Management in Zimbabwe, *International Journal for Multidisciplinary Research (IJFMR)*, Volume 6, Issue 6, 1-13.
- Husain, Fauziah , Khairunnisa , Sari , Nur Indah Permata.(2025). PERAN AUDIT INTERNAL DALAM MENINGKATKAN AKUNTABILITAS KEUANGAN PEMERINTAH, *Value Jurnal Ilmiah Akuntansi Keuangan dan Bisnis*, Vol. 6, No. 1, 34-50.
- Lubis, A. L., Supardi, S., & Fatimah, Z. (2024). Pelatihan Peningkatan Kualitas Layanan Pelanggan Restoran RM. Sederhana Winsor Batam. *Jurnal Keker Wisata*, 2(2), 197-210
- Nopriyanto, A. (2025). Peran Audit Internal Dalam Meningkatkan Akuntabilitas Dan Transparansi Keuangan Perusahaan Publik. *Komitmen: Jurnal Ilmiah Manajemen*, 6(1), 1-11.
- Ritonga, Pardomuan (2024). TRANSPARANSI DAN AKUNTABILITAS: PERAN AUDIT DALAM MENINGKATKAN KEPERCAYAAN STAKEHOLDER, *Equilibrium* Volume 13. No. 2. eISSN 2684-9313, 323-336.

Measuring and evaluating the relationship between internal audit characteristics and internal control effectiveness of companies listed on the Tehran Stock Exchange

Masoumeh Norouzi¹

Meysam Babaei²

Morteza Yarahmadi³

Ali Alikhani⁴

Abstract

Effective internal audit performance can ensure the quality supervision of the company by helping management to improve internal controls. The main responsibilities of internal auditors are to review, evaluate, and monitor the adequacy and effectiveness of internal control objectives in relation to processes, reports, and reconciliations. The present study measures and evaluates the relationship between internal audit characteristics and internal control effectiveness of companies listed on the Tehran Stock Exchange. This study is an applied study in terms of its purpose and a descriptive study in terms of its nature, with an emphasis on correlational relationships. The statistical population includes all companies listed on the Tehran Stock Exchange between 2019 and the end of 2024. The research data were analyzed using Eviews10 software. The results indicate that there is a significant relationship between the characteristics of internal audit and the effectiveness of internal control of companies listed on the Tehran Stock Exchange.

Keywords

Internal Audit, Internal Control, Accounting, Decision Making, Tehran Stock Exchange

---

¹ Bachelor of Accounting (Email: nmswmh84@gmail.com)

² Master of Auditing (Email: meysambabaei93@gmail.com)

³ Master of Accounting (Email: Yarahmadimo@yahoo.com)

⁴ Bachelor of Accounting (Email: Ali.Alikhani77@yahoo.com)